

Vulnerabilitatea energetică a consumatorilor rezidențiali

Dr. Adina Mihăilescu, CSII
Institutul de Cercetare a Calității Vieții
Academia Română

Stabilirea unui **prag de sărăcie energetică printr-o decizie politică și în raport cu acesta stabilește cine este sărac și în ce grad**. La acesta se adaugă și **testarea proprietății altor bunuri** care pot fi utilizate pentru a produce venituri sau pot fi vândute, neprezentând condiții necesare unui standard minim decent de viață. Este semnificativ faptul că în toate țările se evită **adoptarea oficială** a unui prag de sărăcie, inclusiv a unui prag de sărăcie energetică. Instituțiile internaționale utilizează unele praguri de sărăcie: 1 dolar pe persoană/zi sau 3 dolari, dar acestea sunt utilizate doar pentru a compara țările între ele și a le clasifica, mai puțin pentru a fi puse la baza unor măsuri politice. Metoda dezvoltată în ICCV (pragul unui nivel **decent** de viață și pragul **supraviețuirii**) permite o estimare mai exactă a sărăciei. În prezent, dacă luăm în considerare pragul unui trai decent, proporția persoanelor care se plasează sub acest prag s-ar putea plasa în jur de 50%.

Atunci când țările sunt forțate să utilizeze un prag de sărăcie, ele **adoptă politic un prag procedural**, fără o justificare substanțială, presupunând că o asemenea decizie **combină lipsa de resurse ale persoanelor (factor evident) și capacitatea financiară a statului de a acorda ajutor**. Nu se pretinde că un asemenea suport este adresat tuturor săracilor și nici că el scoate pe toți din sărăcie. Se utilizează adesea formularea că sistemul se adresează *”celor mai săraci dintre săraci”*, nu tuturor săracilor și își propune dar să îmbunătățească situația celor mai săraci, ceea ce este de fapt corect, doar insuficient. Nu există nicio metodologie suficient de fundamentată de a stabili pragul *”celor mai săraci dintre săraci”*.

Directivele europene, pe lângă mărirea prețurilor, au inclus în pachetul lor și unele recomandări de politică socială de protecție a **consumatorilor casnici vulnerabili**, *”cei mai săraci dintre săraci”*, solicitând statelor membre să definească această categorie socială și să stabilească cu claritate de către legislațiile naționale suportul social. Aceste directive reprezintă o schimbare de politică energetică. România utilizează pentru acordarea ajutorului de încălzire **o metodologie procedurală stabilită prin decizie politică**: o grilă bazată pe un prag de sărăcie stabilit de către guvern (615 lei/ persoană în 2013) și o procedură de testare a mijloacelor [1]. În prezent, în cazul ajutoarelor pentru gaze naturale, energie electrică și lemne, cărbuni și combustibili petrolieri, limita maximă a venitului net mediu lunar pe persoană (persoana singură sau membru de familie) trebuie să fie, în principiu, de cel mult 800 de lei. [2].

Inițial, estimările cu privire la numărul consumatorilor vulnerabili în România se ridică la **4 milioane** de beneficiari (gospodării), ceea ce însemna aproape 50% din populație. Introducerea testării mijloacelor, mai precis a proprietății, numărul de gospodării vulnerabile s-a redus la **0,8 milioane** din 8,36 de milioane de consumatori casnici de electricitate și gaze, adică 10% din populația țării. Prin urmare, restul de consumatori, peste 7 milioane, au trebuit să se adapteze noilor prețuri. Ne putem întreba dacă există o pură coincidență faptul că și de astă dată ajutorul

pentru încălzire, după un efort administrativ imens, se reușește să se identifice tot aproximativ 10% beneficiari de ajutor de încălzire, cifră fatidică pentru suportul social în toate statele Europene, inclusiv România. Variația imensă a numărului de beneficiari de ajutor de încălzire se datorează introducerea ”testării mijloacelor”, adică a bunurilor deținute (locuințe, terenuri, mașină, tractoare etc.).

Ajutorul de încălzire este mai generos decât ajutorul social dedicat ”celor mai săraci dintre săraci”. În 2020 cuantumul lunar al Venitului Minim Garantat era stabilit prin lege la 1.056 lei, în timp ce prima decilă de venituri pe persoană din același an era sub 2.053,53 lei/lună (INS, Anuarul Statistic al României 2020, Tab 4.3. Veniturile totale ale gospodăriilor, pe decile, în anul 2020 (total gospodării), p.172, [anuarul statistic al romaniei carte 0.pdf \(insse.ro\)](#)), probabil 5% din beneficiari.

Calendarul pentru eliminarea treptată a tarifelor reglementate în domeniul energiei electrice pentru consumatorii casnici

- **01 iulie 2013: 10%;**
- **31 decembrie 2017: 100%.**

În aceste condiții, un scenariu posibil al prețurilor energiei din România din 2017/18 vor fi aproximativ cele din media Europeană probabilă: **0,227 Euro la electricitate.**

Calendarul de eliminare treptată a prețurilor reglementate pentru clienții finali este prezentat în Legea nr. 123/2012 a energiei electrice, o lege care transpune în legislația națională Directivele europene 72/2009 și 73/2009 privind piața unică de energie. Pentru a atinge aceste noi prețuri, prețurile din România, dacă calculele noastre sunt corecte, la electricitate ele vor trebui să crească cu 210%. Vor fi deci creșteri de mai mult decât duble, un adevărat șoc pentru populație.

Scenariu cu ce se poate întâmpla prin alinierea prețurilor la nivel european: electricitate

	Electricitate		
	2012	2017*	Creștere față de 2012
UE 28	0,195	0,227	116,4%
România	0,108	0,227**	210,2%
	55,4%		

* În ipoteza că prețul la consumator va fi egal cu cel mediu al UE 28, egalizat pe o piață europeană.

** O creștere anuală de 1,1%, ca cea din perioada 2012-2014

După cum se poate observa, într-o perioadă scurtă de timp (2012 - 2017/18) urmează un șoc al creșterii prețurilor energiei, probabil ultima creștere prin decizie politică a prețurilor. Șocul prețurilor va fi suportat de economie, dar și de bugetele de familie. Impactul asupra segmentului sărac al populației este foarte greu de suportat. **Deci, putem estima că aproape o treime din populație se plasează în situație de sărăcie și o altă treime se află într-o situație de precaritate, confruntându-se cu risc ridicat de sărăcire.**

Impactul creșterii prețurilor energiei asupra standardului de viață

Efectul creșterii prețurilor la energie asupra sărăciei reale, determinată cu coșul minim de consum, decent, devine foarte vizibil. Vom utiliza coșul minim de consum, decent, elaborat la ICCV (Adina Mihăilescu), diferențiat pe urban și rural. Am ținut aceleași prețuri ale celorlalte

bunuri și servicii, introducând doar creșterea prețurilor energiei. În fapt, impactul creșterii prețurilor energiei este mai mare, la *costurile directe*, se adaugă *costurile indirecte*, prin creșterea practic a tuturor produselor, încorporând noile costuri ale energiei.

Cheltuielile de consum pe capitole, inclusiv cheltuielile cu întreținerea locuinței, au fost evaluate la nivelul lunii decembrie 2016, 2018 și 2021, comparând cu datele INS din primul trimestru al anului în curs 2022.

Am luat ca exemplu tipic familia de doi salariați cu doi copii. Analiza se desfășoară pe două tipuri de familii, urban și rural, între care există diferențe substanțiale în prezent.

**URBAN: Structura coșului de consum corespunzător minimului de trai decent
pentru familia de doi salariați cu doi copii în întreținere,
în luna decembrie 2016, 2018, noiembrie 2021**

Nr. crt.	Specificație	Minim decent 2016	Minim decent 2018	Minim decent 2021
		Pentru o familie de doi salariați cu doi copii	Pentru o familie de doi salariați cu doi copii	Pentru o familie de doi salariați cu doi copii
		% și valoare în lei	% și valoare în lei	% și valoare în lei
1	Alimente	48,0 - 1.102,0	40,7 - 1.106,0	40,1 - 1 211,0
2	Îmbrăcăminte	6,6 - 151,4	5,6 - 152,0	5,0 - 151,0
3	Dotarea locuinței	3,4 - 78,0	2,9 - 78,3	4,8 - 145,0
4	Transport	7,7 - 176,8	6,5 - 177,4	0,7 - 21,2
5	Servicii culturale	2,6 - 59,7	2,2 - 59,9	1,9 - 57,4
6	Igienă personală	3,1 - 71,2	2,6 - 71,4	4,8 - 145,0
7	Servicii de reparații și întreținere îmbrăcăminte/încălțăminte	0,7 - 16,0	0,6 - 16,1	4,4 - 132,8
8	Cheltuieli cu locuința*	17,5 - 401,8	30,0 - 844,5	30,0 - 906,0
9	Cheltuieli cu medicamente	1,4 - 32,1	1,2 - 32,3	0,7 - 21,1
10	Fond de siguranță	9,0 - 207,0	7,7 - 207,4	7,6 - 229,5
Total		100,0 - 2.296 lei	100,0 - 2.715 lei	100,0 - 3.020 lei

* La capitolul cheltuieli cu locuința au fost incluse și cheltuielile de poștă și telecomunicații, respectiv cheltuieli cu articolele de papetărie.
Sursa: Baza de date ICCV cu coșul de consum calculat de Adina Mihăilescu.

**RURAL: Structura coșului minimului de trai decent pentru o familie de agricultori cu
doi copii în întreținere, decembrie 2016, 2018, noiembrie 2021**

Nr. crt.	Specificație	Minim decent 2016	Minim decent 2018	Minim decent 2021
		Pentru o familie de doi salariați cu doi copii	Pentru o familie de doi salariați cu doi copii	Pentru o familie de doi salariați cu doi copii
		% și valoare în lei	% și valoare în lei	% și valoare în lei
1	Total consum alimentară, din care:	48,0 - 888,0	40,7 - 891,3	45,2 - 1 022,9
	- alimente cumpărate	17,6 - 325,6	14,9 - 326,8	17,7 - 400,6
	- alimente din autoconsum	30,4 - 562,4	25,8 - 564,5	27,5 - 622,3
2	Îmbrăcăminte	6,6 - 122,1	5,6 - 122,6	6,0 - 135,8
3	Dotarea locuinței	3,4 - 62,9	2,9 - 63,1	1,7 - 38,5
4	Transport	7,7 - 142,4	6,5 - 143,0	3,3 - 74,7
5	Servicii culturale	2,6 - 48,1	2,2 - 48,3	2,0 - 45,3
6	Igienă personală	3,1 - 57,4	2,6 - 57,5	2,7 - 61,1
7	Servicii de reparații și întreținere îmbrăc./încăl.	0,7 - 12,9	0,6 - 13,0	0,7 - 15,8
8	Cheltuieli cu locuința*	17,5 - 323,8	30,0 - 656,5	30,0 - 678,9
9	Cheltuieli cu medicamente	1,4 - 25,9	1,2 - 26,0	1,4 - 31,6
10	Fond de siguranță	9,0 - 166,5	7,7 - 167,1	7,0 - 158,4
Total		100,0 - 1.850 lei	100,0 - 2.188 lei	100,0 - 2 263 lei

* La capitolul cheltuieli cu locuința au fost incluse și cheltuielile de poștă și telecomunicații, respectiv cheltuieli cu articolele de papetărie.
Sursa: Baza de date ICCV cu coșul de consum calculat de Adina Mihăilescu.

Nivelul și structura consumului mediu lunar înregistrat de INS, pentru același tip de familie, la nivelul trimestrului I 2022 sunt următoarele:

Coșul minim decent ICCV pentru familiile de salariați, care au locuințe proprietate personală, la nivelul lunii martie 2022

Nivelul și structura cheltuielilor totale de consum, în trimestrul I 2022*	
Structura	Nivelul
	Lei %
1.1. Produse agroalimentare și băuturi nealcoolice +	1762,24 33,1
1.2. Băuturi alcoolice, tutun	399,31 7,5
1. Total	2161,55 40,6
2. Îmbrăcăminte și încălțăminte	351,38 6,6
3. Locuință, apă, electricitate, gaze și alți combustibili	1016,88 19,1
4. Mobilier, dotarea și întreținerea locuinței	303,47 5,7
5. Sănătate	314,12 5,9
6. Transport	372,68 7,0
7. Informații și comunicații	255,55 4,8
8.1. Recreere, sport și cultura	90,51 1,7
8.2. Educație	31,94 0,6
8. Total	122,45 2,3
9. Îngrijire personală, protecție socială și diverse	292,82 5,5
10. Hoteluri, cafenele și restaurante	79,86 1,5
11. Asigurări și servicii financiare	53,24 1,0
Cheltuieli totale de consum trim. I 2022	5 324,00 100,0

* Comunicat de presă Nr. 171 / 8 iulie 2022, INS, România,

link: [comunicat veniturile si cheltuielile gospodariilor | Institutul Național de Statistică \(insse.ro\)](https://www.insse.ro/comunicat-veniturile-si-cheltuielile-gospodariilor),

site consultat pe 26.09.2022 [4].

Creșterea prognozată a prețurilor energiei din 2016 până în anul 2018, respectiv 2021, în condițiile în care prețurile celorlalte bunuri și servicii rămân constante, produc modificări structurale în coșurile minime de consum.

Impactul creșterii prețurilor la energie asupra pragurilor de sărăcie și a costului întreținerii locuinței: Urban

	Prag minim decent			2018 față de 2016	Noiembrie 2021 față de 2016
	2016	2018	Noiembrie 2021		
Prag sărăcie	2 296	2 715	2 825	118,2%	123,0%
Cheltuieli întreținere/ din total	401,8= 17,5%	814,5= 30,0%	847,5= 30%	202,7%	210,9%

Impactul creșterii prețurilor la energie asupra pragurilor de sărăcie și a costului întreținerii locuinței: Rural

	Prag minim decent			2018 față de 2016	Noiembrie 2021 față de 2016
	2016	2018	Noiembrie 2021		
Prag sărăcie	1 850	2 188	2 263	118,3%	122,3%
Cheltuieli întreținere/din total	323,8= 17,5%	656,5= 30,0%	678,9=30%	202,8%	209,7%

1. Pragurile de sărăcie cresc substanțial datorită creșterii prețurilor energiei în intervalul de timp 2016-2018: pragul decent, cu 118,2% în urban și 118,3% în rural. În

intervalul de timp 2016-noiembrie 2021 pragul decent crește cu: 123,0% în urban și 122,3% în rural. Un segment important de persoane sunt aruncate în situație de sărăcie.

a. Ponderea cheltuielilor cu întreținerea în totalul cheltuielilor gospodăriilor crește substanțial. În familia standard luată de noi în considerare, o familie de doi adulți cu doi copii în urban și rural: în coșul minim decent ponderea cheltuielilor cu întreținerea cresc de la 17,5% la 30,0%, apoi până la sfârșitul anului 2021, ponderea crește cu 8,2% în rural și cu 6,9% în rural.

2. Structura bugetelor de familie se modifică, împingând-o spre un model și mai accentuat de structură săracă. Doar creșterea veniturilor (în primul rând a salariilor) ar putea să compenseze, se va vedea în ce măsură, efectul prețurilor energiei.

Concluzii

Tranziția energetică din România, care va fi însoțită de o creștere accentuată a prețurilor la energie și probabil, indirect, și a altora, generează un proces masiv de sărăcire. Impactul de sărăcire al creșterii prețurilor energiei poate fi clarificat dacă comparăm structurile de consum normative elaborate de ICCV cu structura medie reală a familiilor calculată de INS. Structura consumului real identificat de INS reproduce de fapt structura consumului minim decent de viață stabilit de ICCV. Această suprapunere sugerează că mai mult de jumătate din populație se plasa în 2016 sub nivelul minim decent de viață. Creșterea semnificativă necompensată a prețurilor energiei este de natură a sărăci populația, de a împinge în sărăcie o parte importantă a populației.

Referințe bibliografice

1. Ajutorul pentru încălzirea locuinței - Ordonanța de urgență a Guvernului nr.70/2011 privind măsurile de protecție socială în perioada sezonului rece.
2. INFORMAȚII - AJUTOARE PENTRU ÎNCĂLZIREA LOCUINȚEI SEZONUL RECE 2022-2023 (dgaspc-sectorul1.ro).
3. Baza de date ICCV 1990-2022.
4. Comunicat de presă Nr. 171 / 8 iulie 2022, INS, România, link: [comunicat veniturile si cheltuielile gospodăriilor | Institutul Național de Statistică \(insse.ro\)](#), site consultat pe 26.09.2022.